

SOSYAL VE İLAVE HAKLAR

“Aşağıdaki bilgiler; Türkiye’de çalışan Türk Vatandaşları ile birlikte, Yabancılar, Mülteciler, Geçici Koruma Statü Sahipleri, Uluslararası Koruma Başvuru Sahipleri, İkincil Koruma Statü Sahibi ve Şartlı Mülteci Başvuru Sahibi de dahil herkes için geçerlidir.”

»Sosyal Güvenlik Sistemi

Çalışanların sosyal güvenlik sistemine dahil olmaları hak ve aynı zamanda bir yükümlülüktür. İşverenin senin adına sosyal güvenlik bildirimini yapmak zorundadır. Bildirimin yapıp yapılmadığını işverenininden öğrenebilirsin. SGK sistemine bildirimin yapılmadığı takdirde de yasal yollara başvurma hakkına sahipsin.

Sosyal güvenlik sistemine kayıtlı çalışırsan;

- Sağlık hizmetlerinden faydalanabilirsin.
- İşsizlik ödeneği ve kıdem tazminatı gibi haklardan faydalanabilirsin.
- İş kazası veya meslek hastalığı, analık durumlarındaki hak ve yardımlardan faydalanabilirsin.
- Uzun vadede emekli olma ve ölüm halinde eş ve çocuklara aylık bağlanma vb. haklardan yararlanabilirsin.

Sigortalı çalışmak yasal bir zorunluluktur. Sigortasız çalıştığında Sosyal Güvenlik Sisteminin sana tanıdığı haklardan yararlanamaz, kendini ve aileni zor durumda bırakırsın.

1. Sağlık

Türkiye’de sosyal güvenlik sistemine kayıtlı çalışanlar kanunda belirtildiği koşullarda sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmektedir.

2. İşsizlik Ödeneği

Kendi isteğin, yeteneğin ya da kusurun dışında kalan sebeplerle işsiz kalman halinde yaşayacağın gelir kaybını önlemek için devlet, kesilen işsizlik sigortası primlerinin bir kısmının geri öder.

Kimler İşsizlik Ödeneği Alabilir?

- İşverenle imzaladığın iş sözleşmesinin sona ermesinden önceki son üç yıl içinde en az 600 gün işsizlik sigortası primi ödemiş olmalısın, ayrıca işten ayrılmadan önceki son 120 gün kesintisiz prim ödemiş olmalısın.
- Kendi istek, kusur ve iraden dışında işsiz kalmış olmalısın.

- Hizmet akdinin sona ermesinden itibaren 30 gün içinde Türkiye İş Kurumu'na şahsen başvuruda bulunmalısın. Başvuruda gecikilen süre, hak kazanılan işsizlik ödeneği süresinden düşülecektir.
- Çalışmaya elverişli ve istekli olmalısın.
- Başka bir kurumdan gelir elde etmemelisin.

Ne zamana kadar İşsizlik Ödeneği Alabilirim?

Hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün kesintisiz sigorta primin ödenmiş ve son üç yıl içinde;

600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödenmiş ise 180 gün,

900 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödenmiş ise 240 gün,

1080 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödenmiş ise 300 gün,

Süre ile işsizlik ödeneği alabilirsin.

3. Kıdem Tazminatı

Çalışma iznin varsa kanunda belirtilen koşulları sağladığın takdirde kıdem tazminatı alma hakkına sahipsin.

Kıdem tazminatı, bir işyerinde en az 1 yıldır çalışmakta olan işçinin, belirli şartlar oluştuğunda, işten ayrılırken aldığı toplu ödeme tutarıdır. Kıdem tazminatı hesaplanırken işçinin en son ay aldığı ücretin brüt tutarı esas alınır.

Kimler Kıdem Tazminatı Alabilir?

1. İşten kendi isteğinle ayrıldıysan kıdem tazminatı alma şartları

Kanunda belirtilen haklı nedenlerle işten ayrılırsan (bkz. İş İlişkisinin Sona Ermesi) veya çalıştığın işyerinden aşağıdaki durumlarda istifa edersen;

- Kadın işçi olarak evlendikten sonraki 1 yıl içerisinde kendi isteğinle işten ayrılırsan,
- Zorunlu askerlik görevi nedeniyle işten ayrılırsan,
- İlk sigorta girişinden bu yana 15 yıl geçmiş ve toplam sigorta prim gününün en az 3600 günse, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan emeklilik belgesi alarak,

Kıdem tazminatı almaya hak kazanabilirsin.

2. İşverenin işten çıkarması halinde kıdem tazminatı alma şartları

İşverenin kanunda belirtilen haklı bir neden olmaksızın işten çıkarması durumunda kıdem tazminatı almaya hak kazanabilirsin.

İşverenin kanunda belirtilen haklı bir nedenle (bkz. İş İlişkisinin Sona Ermesi) seni işten çıkarması durumunda kıdem tazminatı alamazsın.

3. Ölüm halinde kıdem tazminatı alma şartları

En az 1 yıldır yasal olarak çalışan biriysen ve iş yerinde ya da iş yeri dışında herhangi bir nedenle hayatını kaybedersen, yasal mirasçıların (örneğin: eş, çocuk vb.) senin hak ettiğin kıdem tazminatını almaya hak kazanırlar.

4. Emekliye ayrılman halinde kıdem tazminatı alma şartları

Emeklilik için gerekli prim ve gün sayısını doldurmuşsan ve çalıştığın iş yerinde 1 yıldan fazla kıdem bulunuyorsa kıdem tazminatı alabilirsin.

4. Ölüm, Evlilik ve Doğum İzni

Evlenmen veya evlat edinmen ya da anne veya babanın, eşinin, kardeşinin, çocuğunun ölümü halinde üç gün; eşinin doğum yapması halinde ise beş gün ücretli izin alabilirsin.

En az yüzde yetmiş oranında engelli veya süregen hastalığı olan çocuğunun tedavisinde, hastalık raporuna dayalı olarak ve çalışan ebeveynden sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla, bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde on güne kadar ücretli izin kullanabilirsin.

5. Yeni İş Arama İzni

Bildirim süreleri içinde işveren, yeni bir iş bulman için gerekli olan iş arama iznini iş saatleri içinde ve ücret kesintisi yapmadan vermeye mecburdur. İş arama izninin süresi günde iki saatten az olamaz ve istersen iş arama izin saatlerini birleştirerek toplu kullanabilirsin. Ancak iş arama iznini toplu kullanmak istersen, bunu işten ayrılacağın günden evvelki günlerde yapabilirsin ve bu durumu işverene bildirmek zorundasın.

İşveren yeni iş arama iznini vermez veya eksik kullandırırsa o süreye ilişkin ücreti sana ödemek zorundadır.

İşveren iş arama iznin sırasında seni çalıştırırsa izin kullanarak bir çalışma karşılığı olmaksızın alacağın ücrete ilaveten, çalıştırdığı sürenin ücretini yüzde yüz zamlı öder.

6. Malullük

Sosyal Sigortalar hukukuna göre; Malullük işçinin;

- Çalışma gücünün veya
- İş kazası veya
- Meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün %60'ını kaybettiği Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalılar Malul sayılır.

Kimler Malullük Aylığı Alabilir?

- Malullük aylığı için en az on yıldır sigortalı olman ve toplam olarak 1800 gün uzun vadeli sigorta kolları primi ödemiş olman gerekir. Eğer başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul ise sigortalılık süresine bakmadan 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirmiş olman,
- Maluliyeti nedeniyle sigortalı olarak çalıştığın işten ayrılman, faaliyetlerine son vermek ve görevinden ayrılman gerekir.

7. Hastalık Sigortasında ve Analık Sigortasında Sağlanan Haklar

Hastalık halin sebebiyle çalışamaman durumunda geçici iş göremezlik ödeneği alabilirsin.

Analık süresince, iş göremezlik ödeneği ve emzirme ödeneği alabilirsin.

Geçici İş Göremezlik Ödeneği

Geçici iş göremezlik; sigortalıysan iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde Sosyal Güvenlik Kurumunun yetkilendirilen hekim veya sağlık kurulu raporlarında belirtilen istirahat süresince geçici olarak çalışamama halidir.

Geçici iş göremezlik ödeneği; sosyal sigortacılık bakımından, iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigorta kollarından istirahatli bulunan sigortalıya işten kaldığı günler için Sosyal Güvenlik Kurumunca ödenen parasal yardımdır.

Kimler Geçici İş Göremezlik Ödeneğinden Faydalanabilir?

Geçici iş göremezlik ödeneği ödenebilmesi için;

- İstirahatın başladığı tarihte sigortalılık niteliğinin sona ermemesi,
- İş göremezliğin başladığı tarihten önceki 1 yıl içinde en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması,

Sosyal Güvenlik Kurumunca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması gerekmektedir.

8. Analık Halinde Çalışma ve Süt İzni

Kadın işçi olarak; doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı haftalık süre için izin hakkın vardır. Erken doğum yapman halinde ise doğumdan önce kullanamadığın süreleri, doğum sonrası sürelerle eklemek suretiyle kullanabilirsin.

Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için ücretli izin verilir.

Doğumda veya doğum sonrasında annenin ölümü hâlinde, doğum sonrası kullanılamayan süreler babaya kullandırılır.

Çocuğun engelli doğması hâlinde bu süre üç yüz altmış gün olarak uygulanır.

Yukarıda öngörülen süreler işçinin sağlık durumuna ve işin özelliğine göre doğumdan önce ve sonra gerekirse artırılabilir. Bu süreler hekim raporu ile belirtilir.

Hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile kadın işçi sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde işçinin ücretinde bir indirim yapılmaz.

Kadın işçi olarak, bir yaşından küçük çocuklarını emzirmen için günde toplam bir buçuk saat süt izni hakkın vardır. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağını sen belirleyebilirsin. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.

İsteğin halinde, onaltı haftalık sürenin tamamlanmasından veya çoğul gebelik halinde onsekiz haftalık süreden sonra altı aya kadar ücretsiz izin hakkın vardır.

9. Yaşlılık Aylığı

Yaşlılık aylığı, çalışma hayatının normal olarak sonlanması sonucunda belli şartların yerine getirilmesi sonucu bağlanan aylıktır.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun web sitesinden kişisel bilgilerini girerek ne zaman emekli olabileceğini öğrenebilirsin.

10. İşçinin ölümü halinde yakınlarına aylık bağlanması

Ölüm aylığı alabilme şartları nelerdir?

Vefat eden işçinin hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilmesi için;

1. En az 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş veya,
2. Her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, toplam 900 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş, olması gerekir.

Ölüm Aylığı Kimlere Bağlanır?

Ölüm aylığı, ölen sigortalının;

1. Eşine,
2. Çocuklarına,
3. Anne ve babasına,

bağlanır.

Ölüm Geliri Nedir?

Ölüm geliri; sigortalının sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ya da iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybetmesi sonucu sigortalının hak sahiplerine bağlanan gelirdir. Ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması için sigortalılık süresi, yaş veya prim ödeme gün sayısı gibi koşullar bulunmamaktadır. Kişi sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı gün iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybettiği takdirde bile, hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmaktadır.

Cenaze Ödeneği Nedir?

Cenaze ödeneği, Sosyal Güvenlik Kurumu Yönetim Kurulunca belirlenip Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı tarafından onaylanan tarife üzerinden ölen sigortalının ailesine bir defa yapılan yardımdır.

Cenaze Ödeneğinden Yararlanma Şartları Nelerdir?

Cenaze ödeneği;

- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu, veya
- Sürekli iş göremezlik geliri, malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken, veya
- Kendisi için en az 360 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş iken, ölen sigortalının hak sahiplerine verilir.

360 gün malullük, yaşlılık ve ölüm primi bildirilmiş olanların hak sahiplerine cenaze ödeneği verilmesi için ölüm tarihinde sigortalı olma şartı aranmayacaktır.

11. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonrasında Sağlanan Haklar

İş Kazası Nedir?

İş kazası, senin çalışma hayatında meydana gelen ve seni bedenen ve ruhen geçici iş göremez hale veya engelli hale getiren olaylardır.

»Buna göre iş kazası halleri şunlardır:

- İşyerinde bulunduğun sırada,
- İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle,
- Bir işverene bağlı olarak çalışırken görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilme nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- Kadın işçi olarak çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- İşverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişin sırasında, meydana gelen olaylardır.

Bir olayın iş kazası kapsamına girmesi için hangi şartlar gereklidir?

Sosyal Güvenlik Kurumu'nca yaşadığın bir olayın iş kazası olup olmadığının değerlendirilebilmesi için,

- Sigortalı olman,
- Mutlaka bir olay ile karşılaşmış olman,
- Karşılaştığın olay nedeniyle bedenen veya ruhen zarar görmüş olman gerekir.

İş Kazası durumları kim tarafından, nasıl bildirilmelidir?

İş kazası hallerinin bildirimi işveren tarafından yapılmalıdır. İşverenlerin iş kazasını olay anında polise ve en az üç gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmesi gerekir.

İş kazası bildirimleri;

e-sigorta uygulaması ile (uygulama için tıklayın: <http://uyg.sgk.gov.tr/IsvBildirimFormu/welcome.do>) veya “İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirgesi” ile doğrudan ya da posta yoluyla sosyal güvenlik il müdürlüğü /sosyal güvenlik merkezine gönderilerek yapılır.

Söz konusu form, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/form_ve_dilekceler/formlar adresinden “SGK-032-İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirim Formu” linki tıklanarak excel formatında bilgisayara indirilebilir.

İş kazası sigortasından sağlanan haklar nelerdir?

İş kazası sigortası kapsamında aşağıdaki haklardan yararlanabilirsin:

- Geçici İş Göremezlik Ödeneği
- Sürekli İş Göremezlik Geliri
- Ölüm Geliri
- Evlenme Ödeneği
- Cenaze Ödeneği

Söz konusu haklardan yararlanabilmen için herhangi bir prim günü sınırı yoktur.

Meslek Hastalığı Nedir?

Meslek hastalığı; senin çalıştığın veya yaptığın işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığın geçici veya sürekli hastalık bedensel veya ruhsal engellilik halidir.

Bir Olayın Meslek Hastalığı Sayılabilmesi için Hangi Unsurları Taşımaya Gereklemektedir?

Çalıştığın işten dolayı uğradığın zarar; Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi durumunda meslek hastalığı olarak değerlendirilir.

Bunun için, Sosyal Güvenlik Kurumunca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak tıbbî belgelerin incelenmesi ve sağlık kurulu raporu düzenlenmesi gerekmektedir.

Meslek Hastalığı Durumları Kim Tarafından, Nasıl Bildirilmelidir?

Meslek hastalığı hallerinin bildirimi işverenler tarafından yapılmalıdır. İşverenlerin meslek hastalığını Sosyal Güvenlik Kurumu'na durumun öğrenildiği günden başlayarak üç iş günü içerisinde bildirmeleri gerekmektedir.

Meslek Hastalığı bildirimleri;

e-sigorta uygulaması ile (uygulama için

tıklayın: <http://uyg.sgk.gov.tr/IsvBildirimFormu/welcome.do>) veya “İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirgesi” ile doğrudan ya da posta yoluyla sosyal güvenlik il müdürlüğü /sosyal güvenlik merkezine gönderilerek yapılır. Belirtilen

form, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/form_ve_dilekceler/formlar adresinden “SG K-032-İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirim Formu” linki tıklanarak excel formatında bilgisayara indirilebilir.

Bu içerikler hazırlanırken Sosyal Güvenlik Kurumu web sitesinden yararlanılmıştır. Daha detaylı bilgi için yaşadığın şehirdeki Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerine gidebilirsin.